

YAVUZ YILDIRIM
Sosyal Forum'dan Öfkeliiler'e

YAVUZ YILDIRIM 1982 Ordu doğumlu. 1988'e kadar bu şehirde, 1988-1992 arası Eskişehir'de, 1992-2004 arasında da Adana'da ikamet etti; Adana Erkek Lisesi (2000) ve Hacettepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü (2004) mezunu. Aynı bölümde Siyaset Bilimi Anabilim Dalı'nda radikal demokrasi üzerine yüksek lisans tezini (2006), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde doktorasını (2012) tamamladı ve Niğde Üniversitesi'nde çalışmaya başladı. *Birikim*, *Birgün*, *Radikal İki*, *bianet.org*'da yazıları yayımlandı. Deplasmanlarına gide gele Adana Demirsporlu oldu; memleketin tüm Demirsporlarını seviyor. İletişim'den çıkan *Sıcağıyla Acısıyla Adana Futbolu* ve *Mağlubu Anlatmak - İslam Çupı Seçme Yazılar 3* kitaplarının derleyenlerinden; *Tren Bir Hayattır* kitabında "Demir Kanatlı Takımlar" makalesinin yazarı.

İletişim Yayınları 1842 • Araştırma-Inceleme Dizisi 312

ISBN-13: 978-975-05-1139-4

© 2013 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2013, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

DIZI KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

YAVUZ YILDIRIM

Sosyal Forum'dan Öfkeliler'e

Yeni Toplumsal Hareketlerin
Kurucu Gücü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	9
GİRİŞ	13
BİRİNCİ BÖLÜM	
TOPLUMSAL HAREKETLERİN KÖKENLERİ VE DEĞİŞİMİ	21
Hareket kavramı ve kitlelerin hareketi	23
<i>Aksiyon'dan harekete</i>	23
<i>Kitlelerin hareketi</i>	26
Kurucu güç olarak toplumsal hareketler	30
<i>Kurucu güç olarak toplumsal hareketlerin kavramsal arka planı</i>	30
<i>Toplumsal hareket kavramının tarihsel arka planı</i>	33
Toplumsal hareketin ilksel formları	33
Örgütlü mücadelenin yükselişi	37
Reform-devrim ayrışması ve partileşme süreci	39
Toplumsal hareketlerin dönüşümünde 1968 etkisi	44
<i>Yeni Sol ve Frankfurt Okulu etkisi</i>	47
<i>Toplumsal hareketlerin değişen teorik yapısı</i>	50
Toplumsal hareketler teorisinde yaklaşımlar	52
<i>Rasyonel / irrasyonel bireyin kolektif davranışı</i>	52
<i>Kaynakların mobilizasyonu yaklaşımı</i>	55

<i>Siyasi fırsat / süreç yaklaşımı</i>	56
<i>Sosyo-kültürel yaklaşımlar</i>	58
Yeni toplumsal hareketlere doğru değişimin temelleri	60

İKİNCİ BÖLÜM

YENİ TOPLUMSAL HAREKETLER:

“İLİŞKİSİZLERİ İLİŞKİLENDİRMEK”	65
--	----

Yeni olan nedir?

Siyasal olanı yeniden düşünmek	67
---	----

<i>Yeni olanı analizdeki temel ayrımlar</i>	68
---	----

<i>Süreklilik-kopuş tartışması</i>	71
--	----

<i>Sınıf vs. kimlik'in ötesinde: Siyasal etkileşim</i>	75
--	----

<i>Özne ve yapıdaki değişim: Demokratik değerlere vurgu</i>	78
---	----

Yeni toplumsal hareketler ve siyasal olan -

yaşamsal olan ilişkisi	83
-------------------------------------	----

<i>Yaşamsal olanı siyasallaştırmak</i>	84
--	----

Kurumsallaşmak - sönümlenmek:

<i>Hareketin başarısını değerlendirmek</i>	88
--	----

<i>Yeni bir sivil toplum inşa etmek</i>	90
---	----

Hareketin yeni kurucu gücü:

“Alt-siyaset” ve “ilişkisizleri ilişkilendirmek”	94
---	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL FORUM SÜRECİ:

“HAREKETLERİN HAREKETİ”Nİ KURMAK	101
---	-----

Küreselleşme karşıtlığından karşı-küreselleşmeye	106
---	-----

<i>Küresel hareketin temelleri: Sisteme karşı güvensizlik</i>	107
---	-----

<i>Sisteme karşı güvensizlikten kritiğe</i>	109
---	-----

<i>Farklı küreselleşme: Kurucu karşılaşmaları birleştirmek</i>	111
--	-----

<i>Yeni siyasetin küreselleşmesi</i>	113
--	-----

<i>Alternatif küreselleşmeyi yaratmak</i>	115
---	-----

<i>Küresel siyasetin yeni aktörleri ve STK'ların dönüşümü</i>	116
---	-----

<i>Küresel siyasetin organizatörü olarak toplumsal hareketler</i>	120
---	-----

Dünya Sosyal Forumu	122
----------------------------------	-----

<i>DSF'nin gelişimi: Farklılıkları bir araya getirmek</i>	123
---	-----

<i>DSF'nin ilkeleri: Küresel kamusal alanı kurmak</i>	127
<i>Onuncu yılında DSF: Alan mı aktör mü?</i>	131

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA SOSYAL FORUMU: HAREKETLERİN AVRUPASI	135
Avrupa Sosyal Forumu hazırlık toplantıları.....	137
Avrupa Sosyal Forumu içinde örgüt/hareket tartışması.....	141
<i>ASF'nin öne çıkan bileşenleri</i>	142
<i>ASF katılımcılarının örgütlülüğü</i>	146
Avrupa Sosyal Forumu'nun temel eksenleri:	
Başka bir Avrupa (Birliği) için mücadele.....	148
<i>Başka bir Avrupa için taslak metinler</i>	148
Hareketlerin birliği ve Avrupa kamusalılığı.....	151
<i>Hareketlerin eylem alanı olarak Avrupa kamusalılığı</i>	152
<i>Hareketlerin Avrupası'nı kurmak</i>	158
Avrupa ve hareketli kamusal alanlar.....	159
<i>Kamusalılığa dayalı alternatif bir model geliştirmek ihtiyacı</i>	161
Hareketlerin koordinasyonu ihtiyacı.....	162
Avrupa Anayasası'ndan kaynaklanan ihtiyaç.....	166
Avrupa Sosyal Forumu - 2010.....	169
<i>Katılımcılar ve eğilimler</i>	172

BEŞİNCİ BÖLÜM

YENİ DÖNEMDE AVRUPALI HAREKETLERİ ANLAMAK	177
Ortak olanı kurma arayışındaki hareketler.....	180
2010-2012 döneminde krize karşı Avrupalı hareketler.....	188
Gerçek demokrasi talebi: Öfkeliiler'den İşgal Et eylemlerine.....	191
<i>Yeni bir eylem biçimi olarak işgal</i>	196
<i>Türkiye'de neden yankı bulmadı?</i>	201
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	203
KAYNAKÇA	209

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Bu kitap, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Aykut Çelebi danışmanlığında hazırladığım “Yeni Toplumsal Hareketlerin Siyasal Olanı Belirlemedeki Rolü: Avrupa Sosyal Forumu ve Hareketlerin Avrupasını Kurmak” başlıklı tezime dayanmaktadır. Tezin, giriş ve sonuç kısımlarını ufak değişikliklerle gözden geçirdim; ilk üç bölümünü koruyup Avrupa Sosyal Forumu tartışmalarını kısalttım ve yeni bir bölüm ekleyerek çalışmayı kitaplaştırdım. Tezin tamamlanmasında emeği geçen başta danışmanım Aykut Çelebi olmak üzere, jüri üyelerim Aylin Özman, Alev Özkazanç, Fethi Açık ve Filiz Zabçı hocalarıma çok teşekkür ederim. Onların katkısı ve eleştirileri ile tezi şekillendirdim. Tezin kitaplaşmasında katkısı olan Tanıl Bora'ya da ayrıca minnettarım. Tez süresinde heyecanımı paylaşan başta Mustafa Uçar olmak üzere tüm dostlara, SBF'deki özellikle 35. Madde araştırma görevlilerine ve tabii ki eşim Ebru Yıldırım'a teşekkürlerimi sunarım.

Elinizdeki eserin, sınırları belli ve mütevazı bir çalışma olduğunu söyleyebilirim. Çalışmanın başından itibaren genel düşünce, toplumsal hareketleri doğrudan inceleyen bir çalışma ortaya koymaktı. Hareket meselesinin Türkiye'de ve Türkçe'de tek başına bir analiz nesnesi olması konusunda eksiklik ol-

duğunu düşünmekteydim. Tabii ki bu konuda gerek akademik gerekse aktivizm pratiklerini aktarma düzeyinde önemli çalışmalar ortaya konmaya başlandı. Ben de, önemi artan bir alan olarak, toplumsal hareketlerin siyasal olan boyutunu öne çıkarmak gayretine giriştim. Bu güdüyle, akademik bir çalışmanın gerektirdiği teorik çerçeve kadar güncel gelişmeleri ve pratik bilgileri aktarmaya çalıştım. Amacım toplumsal hareketleri başlı başına siyasal bir aktör olarak ele almak ve ona kurumsal siyaset karşısında yeni bir siyasal güzergâh belirleme gücü atfetmekti. Bunu tarihsel süreçte hareketlerin değişimi ve özellikle Avrupa sathında ulaştığı son noktayı göstererek yapmaya çabaladım. Hareketlere dair herşeyi anlatmak yerine, onun siyasal kavramlar etrafında analizini ortaya koymak istedim. Özellikle sosyolojik analizler ekseninde çalışmamda eksiklikler olduğunu vurgulamam gerekli. Ancak bu haliyle toplumsal hareketlerde yeni bir bakış geliştirmek adına Türkçede yeni adımlar atmış olmak beni mutlu edecektir. Alanın güncelliği, çalışmaları hızla eskitirken, yeni çalışmalar yapma konusunda da bize şevk vermelidir.

Toplumsal hareketlerin önemi, son dönem gelişmelerde kendini iyice belli ediyor. Avrupa'nın yaşadığı ekonomik krize, buna paralel uygulanan kemer sıkma politikalarına karşı ortaya konan muhalefetin temelinde sokak eylemleri, protestolar var. Avrupa'da yeniden bir siyasal birlik arayışları, krize karşı yürütülecek muhalefetin örgütlenmesinde düğümleniyor. Bu düğüm, yeni bir siyasetin de ipuçlarını içeriyor. Eski usul siyasetin dikey hiyerarşileri yerine yeni siyasetin hareketlere ve eylemliliğe dayanan yatay yapısı, ortaya çıkardığı ilişkiler ve kamusal paylaşımlarla üretici bir potansiyele sahip. Bu potansiyelin, siyasal teoride de karşılık bulduğunu söylemek mümkün. Bu alanda önemli tartışmaların geliştiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu kitapta bu tartışmaların ışığında toplumsal hareketlerin ulaştığı potansiyelin çerçevesini ortaya koymaya çabalıyorum. Sean Penn'in Harvey Milk'in öyküsünü canlandırdığı Milk filminde söylediği gibi, "hareket diye bir şey yok; hareket biziz". Yeni siyasetin şekillenmesinde Spinozacı bir çaba bize rehber-

lik edecektir. Hareket, olup biten bir olgu deęil, sürekli yeneden kurulan bir mekanizma olarak bizim eylemlerimizle doğrudan iliřkilidir.

Bu haliyle, tüm çabalarıma karşılık gelen Kesmeřeker'in řu şarkı sözüyle de noktayı koyayım: "Burası bittiği yer mi başladığı yer mi denizin?"

Kasım 2012, Niğde